

SOM GRAN

MANIFEST

Per la dignitat d'una professió, pel dret a créixer professionalment i envellir com a dissenyadors gràfics que SOM.

1. DIEM PROU

Neixem per dir PROU. Som grau.

Som dissenyadors gràfics formats a les escoles públiques i privades d'Arts Aplicades i Oficis Artístics de Catalunya, abans de la implantació del Pla Bolonya (2010), quan encara no existien estudis universitaris en la nostra professió. Avui, amb edats compreses entre els 40 i els 55 anys, acumulen més de vint anys d'experiència professional.

2. LA DESIGUALTAT

Aquest col·lectiu es troba avui en una situació real d'**indefensió i de desigualtat d'oportunitats**, provocada per la manca d'equivalència dels nostres estudis amb un grau universitari després de la implementació del Pla Bolonya. Aquesta situació condiciona greument l'exercici professional i el nostre futur laboral:

- incrementant la **discriminació per edat**
- **limitan l'accés a ofertes** públiques i privades
- **ens exclou de la docència**, donat que es requereix titulació de grau
- **redueix la nostra valoració** en licitacions públiques
- **no reconeix adequadament màsters i postgraus**

A més, patim un greuge comparatiu: professionals de la nostra mateixa generació, formats en escoles privades pre-Bolonya i amb itineraris similars —inclosa la revàlida a la Llotja— van poder accedir a processos de "re-titulació" en ser els seus centres adscrits a universitats privades. Mitjançant cursos de transició d'un any, van obtenir el títol de grau universitari, una opció que no ha estat a l'abast de tothom.

3. QUE ESTÀ PER VENIR

No és un problema individual ni fruit de decisions personals, sinó **conseqüència de dèficits estructurals i de polítiques educatives fallides**.

Aquesta situació ve de lluny: des del traspàs de l'Escola Llotja a la Conselleria d'Ensenyament l'any 1981, una institució singular que mai no s'ha sabut ubicar adequadament dins del sistema educatiu.

Som hereus de la lluita del professorat als anys 90, que va manifestar-se per defensar el nivell dels estudis i va impulsar la transformació cap a l'actual ESDAP, tot i l'immobilisme de l'administració.

Som fruit, de la veu que es va alçar al 2010, el col·lectiu "L'experiència és un grau" amb el suport del Foment de les Arts i del Disseny (FAD) i les seves associacions (ADG-FAD entre elles) que en el seu manifest ja va dir de forma clara: "Per això, entenem que s'han de posar en marxa mecanismes d'equiparació que permetin normalitzar la nova situació i oferir l'oportunitat a les titulacions anteriors d'equiparar-se a la nova titulació.

Consideraríem un fet molt preocupant que, en el futur, es consolidessin dues categories socioprofessionals, amb drets diferents, en funció únicament de les oportunitats d'estudis que s'oferien en altres períodes."

Per tant, la nostra reivindicació no és nova. El que sí que s'ha agreujat és la discriminació que pateixen —i patiran— els dissenyadors gràfics pre-Bolonya, especialment per edat.

És la mateixa Administració qui perpetua aquesta situació: amb una visió rígida i hereva de decisions passades que menystenien els estudis superiors de disseny, ha contribuït a generar la discriminació actual.

Altres estudis, com ara turisme, graduat social, biblioteconomia o magisteri, van tenir processos de transició.

Nosaltres, no.

4. I FORMADES, PERQUÈ ESTEM FORMATS

SOM tots aquells alumnes que vam estudiar l'especialitat de Disseny Gràfic abans de la implantació del Pla Bolonya. Hi ha dues tipologies d'afectats segons el pla d'estudis que van cursar:

1. **Els Alumnes del anomenat Pla del 63. (2 anys de comuns + 3 especialitat +revàlida). Inclou a tots aquells que van estudiar a les escoles d'Arts Aplicades i Oficis Artístics" públiques i privades de Catalunya que fessin la revàlida a la Llotja.**

Aquest pla d'estudis és considerat una de les propostes més rellevants dels ensenyaments artístics a Catalunya des d'una perspectiva de modernitat: una estructura en tres fases —curs d'iniciació, cursos pràctics i fase d'especialització basada en el treball de taller— que evidencia la influència de la Deutscher Werkbund alemanya (1907) i, posteriorment, de la Bauhaus (1919): *Vorlehre* (curs inicial comú), *Formlehre* (inici de l'especialització amb rotació de tallers) i *Werklehre* (fase de plena especialització). El Pla del 63 va tenir continuïtat fins a la implantació dels Cicles Formatius (tant en art com en disseny) per ordre de 14 de febrer de 1991.

2. **Els primers alumnes dels cicles formatius pre-Bolonya (2 anys + projecte),** que van optar per aquests estudis davant la incertesa, la manca de claredat

i la poca fiabilitat dels estudis superiors no universitaris. L'any 2012, una sentència del Tribunal Suprem (RD 1614/2008) va accentuar aquesta situació en deixar clar que una escola artística superior no podia oferir un títol de grau. Per aquest motiu, qui volia estudiar disseny gràfic i obtenir un títol oficial i reconegut optava per aquests cicles, ja que no existia un grau universitari oficial en Disseny Gràfic.

5. **SIEM FET CAMÍ**

SOM dissenyadors gràfics i tenim dret a evolucionar professionalment, sense sentir que la nostra formació va ser un error ni haver de pagar conseqüències del passat.

L'administració ens situa en una situació d'indefensió, abocant-nos a la discriminació per titulació i agreujant les desigualtats en els processos de selecció laboral. Aquesta situació reforça també l'edatisme i la desigualtat de gènere, afegint la barrera de la titulació a una realitat ja marcada per la bretxa salarial que pateixen les dissenyadores, així com per les dificultats de trencar els sostres de vidre i de conciliar en el nostre sector.

6. **¡VOLEM SOLUCIONS**

SOM realistes. No pretenem solucions màgiques, sino fórmules de consens que ens equiparin a altres professionals formats en escoles privades pre-Bolonya, que també van fer la revàlida a la Llotja i que van poder accedir —i continuen accedint— a processos de "retitulació" dels seus estudis mitjançant cursos de transició d'un any, obtenint així el títol de grau universitari.

Reclamem fórmules que ens permetin protegir la nostra trajectòria professional davant l'edatisme, la desigualtat d'oportunitats i les futures regularitzacions professionals.

7. **DIALOGA'DES**

Nosaltres ja hi som. Volem que tots els agents del sector —col·legis professionals, associacions, fundacions i escoles— s'hi impliquin. Busquem sinergies amb tothom. Deixem els premis i les jornades per un moment, i lluitem per una generació de dissenyadors que hem ajudat a la transformació del que avui en dia és la nostra professió, del letraset a la experiència d'usuari, de l'ofici a la indústria, que hem ajudat a que facultats de Disseny es parli d'enginyeria e innovació.

1. **REIVINDIQUEM**

somgrau.webnode.es IG: @somgrau

Una única solució justa i definitiva: una homologació o equiparació per a totes aquelles persones titulades amb més de 20 anys d'experiència professional acreditada.

No es tracta només de reconèixer trajectòries, sinó de fer justícia a dècades de feina, compromís i contribució al sector.

2.

Solucions específiques, equitatives i adaptades a cada realitat per a les persones amb menys de 20 anys d'experiència acreditada:

2.1. **Pla del 63:** tal com es van fer els alumnes de les escoles privades que feien la revàlida a Llotja, cal garantir l'accés a la titulació mitjançant un curs complementari, ajustat únicament a aquelles matèries no cobertes per les competències ja assolides i acreditades.

2.2. **Graduats en els primers anys dels graus superiors:** demanem la creació d'un curs pont que reconegui l'experiència professional, tant en la càrrega lectiva com en la durada, facilitant una convalidació real i efectiva de crèdits amb una duració màxima de 2 anys.

3.

Rebutgem qualsevol solució parcial o excloent.

No acceptarem només mesures per a un sol col·lectiu, perquè la realitat és compartida: pertanyem a una mateixa generació, amb trajectòries professionals equiparables i sotmeses a una mateixa situació de discriminació.

Som l'experiència del sector. Som part fonamental del seu desenvolupament.

I som aquí per continuar treballant, colze a colze, amb les noves generacions: preparades, capaces i amb dret a un futur digne.

Podem entendre ritmes diferents en l'aplicació de solucions, però **no renunciarem a la dignificació d'un únic col·lectiu:** el dels dissenyadors gràfics pre-Bolonya, que han estat —i continuen sent— protagonistes de la transformació de la nostra disciplina.

CRONOLOGIA

1981 — Traspàs de l'Escola Llotja a dependre de la Conselleria d'Ensenyament. La Conselleria d'Ensenyament es troba amb una escola singular que no sap ben bé on ubicar. L'intenta encaminar, per manca de coneixements del que és i ha estat la Llotja, cap a la formació professional front al qual el claustre s'hi rebel·la.

1990 — La conselleria parla d'implementar el Pla experimental del 1984, però canvia d'opinió i finalment **recomana continuar amb l'obsolet "Pla del 63"** ja que en 5 anys s'implantarà la LOGSE.

1992 — El claustre rebutja l'implentació de cicles formatius, perquè no entén els estudis que es realitzen a la Llotja. Tot és fruit de que la Generalitat no tingui una Subdirecció d'Ensenyaments Artístics.

1993— La direcció elabora un pla d'estudis per assolir l'Escola Superior, un projecte adaptat a les possibilitats que ofereix la LOGSE.

1994 — El "ministerio de Educación i Ciencia", convalida als alumnes de Belles Arts que en el seu tercer curs poden accedir directament a les especialitats que es feien a la Llotja, per a poder aprendre la part pràctica que a Belles Arts no els donaven.

Escoles privades assoleixen el nivell Superior a través d'acords amb diferents universitats.

1995 — Es presenta el Pla d'Escola Superior elaborat per la Llotja a la Conselleria, **s'atura** fins que no estiguin els Cicles Formatius en marxa.

1996— El 30 de Maig es decideix anar a la vaga davant l'inmovilisme, el desconeixement i la incertesa que genera la Conselleria.

1997 — La situació és insostenible, hi ha canvi a la Conselleria, es proposa acceptar els Cicles formatius i els Batxillerats artístics, aplicar la llei LOGSE, i s'encamina al previst desenvolupament de la Llei cap als nivells superiors de diplomatura.

2002 — Els Cicles conviuen amb els Estudis Superiors de Disseny no universitaris.

2003 — Neix el Col·legi professional del Disseny Gràfic per Llei parlamentària 11/2003, per vetllar pels interessos de les persones que exerceixen aquesta professió.

2009 — S'aprova el RD 1614/20091 i el 2010 els reials decrets de contingut bàsic de les **EAS "grau en disseny" i altres especialitats**; en aquest moment molts centres

comencen a parlar formalment de "estudis de grau" en ensenyaments artístics superiors.

Molts titulats del Pla del 63 van percebre que els seus estudis, que històricament s'havien entès com d'alt nivell professional i sovint assimilats de facto a estudis superiors, quedaven ara per sota dels nous títols superiors LOE alineats amb Bolonya.

2010 — Per una ordre del Parlament, l'Escola passà a ser l'Escola Superior de Disseny i Arts Plàstiques de Catalunya (ESDAPC), esdevenint una institució pública que gestiona el títol superior de grau i màster en disseny.

2010 — Llotja, en el seu Pla estratègic 2010-2014, preveia la transformació dels seus estudis superiors en el marc del Pla de Bolonya i la seva integració a l'ESDAP (Escola Superior de Disseny i Arts Plàstiques de Catalunya). Això implicava la implantació progressiva dels Ensenyaments Superiors de Grau en Disseny, que havien de substituir els antics Ensenyaments Superiors de Disseny (ESDI), considerats equivalents a una diplomatura universitària i que estaven en procés d'extinció des del curs 2010-2011. A més de la retitulació cap al Grau.

2010 — El col·lectiu "L'experiència és un grau" signa el manifest en defensa de la qualitat del Grau de Disseny l'any 2010. Aquest document, titulat Manifest davant el Grau de Disseny, va ser impulsat pel **Foment de les Arts i del Disseny (FAD)** i les seves associacions (com ADG-*FAD i ADI-*FAD) en un moment crític de la implantació dels nous plans d'estudi del Pla Bolonya a Espanya.

2012 — El Tribunal Suprem anul·la les expressions "de grado" i "graduado o graduada" en aquests reials decrets i en part del propi RD 1614/2009; jurídicament queda clar que no hi pot haver graus "no universitaris".

2013 — Entre 2010 i uns quants cursos després de les sentències (fins al voltant de 2013), molts centres i administracions encara arrossegueuen documents, webs i fullets amb la denominació "grau", i l'alumnat no té una informació clara i unificada sobre què és oficialment grau universitari i què és títol superior d'EAS. Amb la publicació de les sentències al BOE i l'actualització dels textos consolidats, queda fixat que el "títol universitari oficial de grau" només pot provenir d'universitats, mentre que les EAS atorguen "Títol Superior" (tot i que després se'n pugui reconèixer l'equivalència de nivell MECES)

2014 — La Llei 14/2014, de 13 de novembre, de modificació de la Llei 11/2003, de creació del Col·legi Professional de Disseny Gràfic de Catalunya, ofereix una moratòria per a la col·legiació de professionals del disseny.

Reconeix aquesta llei, tal com diu el seu redactat, que "hi ha professionals que exerceixen la professió des de fa molts anys, alguns dels quals ocupen llocs de responsabilitat importants en empreses punteres del sector, que no es poden col·legiar perquè no tenen la titulació (universitària) i perquè el període transitori establert per a fer-ho ha finalitzat." Des de l'ens encarregat de vetllar per la professió es reconeix, ja que la titulació superior no ha sigut, fins aquell moment, un requisit per accedir al mercat laboral i fins i tot assolir llocs de responsabilitat dins les empreses del sector.

2016 — L'Informe CoNCA "Aproximació a l'ecosistema dels ensenyaments artístics de caràcter professional a Catalunya", evidencia tensions entre models d'ensenyament: hi havia divergències sobre els models d'ensenyament superior, ja que els centres d'EAS (com l'ESDAP, on s'integrava la Llotja) estaven més orientats a la metodologia i l'activitat performativa, mentre que les universitats prioritzaven la recerca. Aquesta diferència metodològica dificultava l'articulació d'una equivalència en el reconeixement acadèmic.

2017 — Un titulat en Grau Superior de disseny que volia obtenir un Grau universitari en Disseny o Disseny Gràfic es trobava obligat a cursar prop de tres anys addicionals d'estudis. Tot i que podia accedir directament al grau, les taules de reconeixement només permetien convalidar un nombre limitat de crèdits (normalment entre 30 i 60 ECTS), insuficient per reduir de manera substancial

la durada del recorregut fins als 240 ECTS del grau. Això situava el professional ja format i en actiu davant d'un cost temporal i econòmic molt elevat per arribar a la mateixa credencial acadèmica que els nous graduats.

Aquesta situació continua així en la actualitat, **evidenciant que el sistema va carregar sobre aquests titulats el cost de la transició**, generant un desavantatge estructural objectiu en l'accés al nivell de grau respecte a les generacions que ja entren directament en graus Bolonya plenament afiançats.

2020 — La sentència 3579/2021, en apel·lació a instància de l'Ajuntament de l'Hospitalet, considera que la **habilitació professional per col·legiació no equival a la titulació acadèmica exigida per a la funció pública**.

2012-2026 — Es multipliquen els casos en què les administracions demanen titulacions superiors per l'accés a la funció pública o la licitació d'encàrrecs a professionals autònoms o estudis. Es dona una degradació real de les titulacions que estan per damunt de les trajectòries professionals. A això se suma que aquests professionals superen el llindar dels quaranta anys i pateixen les conseqüències de l'edatisme present en el sector.

2025-2026 — El Col·legi Oficial de Disseny Gràfic empara el debat: el reconeixement / retitulació dels estudis oficials de disseny anteriors al Pla Bolonya.

No és un problema individual ni fruit de decisions personals, sinó **conseqüència de dèficits estructurals i de polítiques educatives fallides.**

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

Artículos 38-48 de **Ley Orgánica 1/1990**, de 3 de octubre, de **Ordenación General del Sistema Educativo**. <https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-1990-24172>

Real Decreto 986/1991, de 14 de junio, por el que se aprueba el calendario de aplicación de la **nueva ordenación del sistema educativo**. <https://www.boe.es/buscar/pdf/1991/BOE-A-1991-16269-consolidado.pdf>

Real Decreto 440/1994, de 11 de marzo, por el que se establecen las equivalencias entre los títulos de Artes Aplicadas y Oficios Artísticos, Cerámica y Conservación y Restauración de Bienes Culturales, anteriores a la Ley Orgánica 1/1990, de 3 de octubre, de Ordenación General del Sistema Educativo, y los establecidos en dicha Ley. (DEROGAT) <https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-1994-7654>

Real Decreto 1456/1995, de 1 de septiembre, por el que se establece los **títulos de Técnico superior de Artes Plásticas y Diseño en Gráfica Publicitaria**, en Ilustración y en Fotografía Artística, pertenecientes a la familia profesional de Diseño Gráfico y se aprueban las correspondientes enseñanzas mínimas. (DEROGAT) <https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-1995-21990>

Orden de 14 de mayo de 1999 por la que se establece la **correspondencia de las especialidades** de las titulaciones de Graduado en Artes Aplicadas y Oficios Artísticos, las de Cerámica y las de los ciclos formativos de Artes Plásticas y Diseño de carácter experimental, **con los títulos de las enseñanzas de Artes Plásticas y Diseño establecidos en el desarrollo del artículo 47** de la Ley Orgánica 1/1990, de 3 de octubre, de Ordenación General del Sistema Educativo. <https://www.boe.es/boe/dias/1999/05/25/pdfs/A19782-19784.pdf>

2002 - "**Escuela Gratuita de Diseño 1775 - Escola d'Art 2000**". Diversos autors. Editat a l'any 2002 per l'Escola Llotja en el seu 225 anys. <https://llotja250.cat/lotja-escuela-gratuita-de-diseno-1775-escola-dart-2000/>

Real Decreto 1044/2003, de 1 de agosto, por el que se establece el procedimiento para la expedición por las universidades del Suplemento Europeo al Título. <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2003-17310>

Llei 11/2003, de 13 de juny, de **Creació del Col·legi Professional de Disseny Gràfic de Catalunya**. <https://dogc.gencat.cat/ca/document-del-dogc/?documentId=320272>

Real Decreto 1393/2007, de 29 de octubre, por el que se establece la ordenación de las enseñanzas universitarias oficiales. (DEROGAT) <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2007-18770>

Reial Decret 596/2007, de 4 de maig, pel qual s'estableix l'**ordenació general dels ensenyaments professionals d'arts plàstiques i disseny**. https://www.boe.es/boe_catalan/dias/2007/05/26/pdfs/A02554-02560.pdf

Real Decreto 1614/2009, de 26 de octubre, por el que se establece la **ordenación de las enseñanzas artísticas superiores** reguladas por la Ley Orgánica 2/2006, de 3 de mayo, de Educación. <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2009-17005>

Orden EDU/1603/2009, de 10 de junio, por la que se **establecen equivalencias con los títulos de Graduado en Educación Secundaria Obligatoria y de Bachiller** regulados en la Ley Orgánica 2/2006, de 3 de mayo, de Educación. <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2009-10054>

Equivalències de títols i estudis de sistemes educatius anteriors amb el sistema vigent (L.O.E.). La presentació del títol o certificació acadèmica dels estudis o proves a les quals fa referència el present quadre serà suficient per a l'acreditació de l'equivalència https://www.caib.es/webgoib/documents/20121/1138366/taula_equivalencies.pdf/Odb69748-562f-6a58-b5da-079de014e989?t=1710433587099

Proceso de Bolonia https://es.wikipedia.org/wiki/Proceso_de_Bolonia

El procés de Bolonya i les noves titulacions a l'FNBB. Facultat de Nàutica de Barcelona. FNB <https://www.fnb.upc.edu/content/1-el-proc%C3%A9s-de-bolonya-i-les-noves-titulacions-%E2%80%99fnb>

Procés de Bolonya. Pla de Bolonya. Enciclopèdia.cat <https://www.enciclopedia.cat/gran-enciclopedia-catalana/proces-de-bolonya>

2008. **Anàlisi del Procés de Bolonya** <https://www.sindicatdestudiants.net/index.php/noticies/moviment-estudiantil/general/210-analisi-del-proces-de-bolonya>

Memòria Elisava 2008-2009 https://www.elisava.net/wp-content/uploads/2023/04/elisava_memoria_2008-2009_ca.pdf

Real Decreto 633/2010, de 14 de mayo, por el que se regula el **contenido básico de las enseñanzas artísticas superiores de Grado de Diseño** establecidas en la Ley Orgánica 2/2006, de 3 de mayo, de Educación. <https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-2010-8957>

2010. El **col·lectiu "L'experiència és un grau"** signa el manifest en defensa de la qualitat del Grau de Disseny l'any 2010. Aquest document, titulat **Manifest davant el Grau de Disseny**, va ser impulsat pel Foment de les Arts i del Disseny (FAD) <https://www.fad.cat/bustia/FAD-Grau-Disseny/>

2010. **Llotja, en el seu Pla estratègic 2010-2014**, preveia la transformació dels seus estudis superiors en el marc del Pla de Bolonya i la seva integració a l'ESDAP. <https://www.llotja.cat/wp-content/uploads/2021/10/revisio-PEC-LLOTJA-2010-15.pdf>

Real Decreto 1027/2011, de 15 de julio, por el que se establece el **Marco Español de Cualificaciones para la Educación Superior**. <https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-2011-13317>

Reial decret 1618/2011, de 14 de novembre, **sobre reconeixement d'estudis en l'àmbit de l'educació superior** (https://www.boe.es/boe_catalan/dias/2011/12/16/pdfs/BOE-A-2011-19597-C.pdf)

Memòria Elisava 2011-2012 (https://www.elisava.net/wp-content/uploads/2023/04/elisava_memoria_2011-2012_ca.pdf)

Real Decreto 1431/2012, de 11 de octubre, por el que se **establece el título de Técnico Superior de Artes Plásticas y Diseño en Gráfica Publicitaria** perteneciente a la familia profesional artística de Comunicación Gráfica y Audiovisual y se aprueban las correspondientes enseñanzas mínimas. https://www.boe.es/diario_boe/txt.php?id=BOE-A-2012-13638

Sentencia de 5 de junio de 2012, de la Sala Tercera del Tribunal Supremo, por la que se anulan los artículos 7.1, 8, 11, 12 y la Disposición Adicional Séptima del Real Decreto 1614/2009, de 26 de octubre, por el que se estableció la ordenación de las enseñanzas artísticas superiores reguladas por la Ley Orgánica 2/2006, de 3 de mayo, de Educación. E igualmente **se anulan las expresiones «de grado» y «graduado o graduada» contenidas en el título, articulado y anexos de los Reales Decretos 630 a 635/2010**, de 14 de mayo, por los que se regulan el contenido básico de las enseñanzas artísticas superiores de Grado

establecidas en la Ley Orgánica 2/2006, de 3 de mayo, de Educación, en Arte Dramático, en Música, en Danza, en Diseño, en Cerámica y Vidrio y en Conservación y Restauración de Bienes Culturales. <https://www.boe.es/boe/dias/2012/12/21/pdfs/BOE-A-2012-15384.pdf>

2012. **"17.000 estudiants d'estudis artístics es queden sense grau"**. <https://blocveu.wordpress.com/2012/02/14/17-000-estudiants-destudis-artistics-es-queden-sense-grau/>

2013. **El proceso de Bolonia y las enseñanzas artísticas**. Richard de Lavigne (<https://infolio.es/articulos/lavigne/bologna.pdf>)

2013. Eina. **La retitulació és el procediment acadèmic** a través del qual els estudiants amb estudis finalitzats de Graduat Superior en Disseny (des del curs 96-97) poden obtenir el títol oficial de Grau de Disseny, títol homologat. <https://www.eina.cat/ca/blog/retitulacio>

Llei 14/2014, de 13 de novembre, de modificació de la llei 11/2003, de creació del Col·legi Professional de Disseny Gràfic de Catalunya. <https://dogc.gencat.cat/ca/document-del-dogc/?documentId=675089>

2016. L'**Informe CoNCA "Aproximació a l'ecosistema dels ensenyaments artístics de caràcter professional a Catalunya"**, evidencia tensions entre models d'ensenyament. https://conca.gencat.cat/web/content/arxius/publicacions/informe_ensenyaments_artistics/Informe-CoNCA-IC102016-2.pdf

2017. **Proposta d'ordre de la Conselleria d'Educació, Investigació, Cultura i Esport, per la qual es regula l'accés i l'admissió als cicles formatius de grau mitjà i grau superior dels ensenyaments professionals d'Arts Plàstiques i Disseny a la Comunitat Valenciana** https://www.intersindical.org/stepv/docs/E_orden_pruebas_acceso_def_tr1.pdf

"Títols superiors degradats o les misèries dels ensenyaments artístics". Associació de Professionals de la Dansa de Catalunya <https://www.dansacat.org/opinions/titols-superiors-degradats-o-les-miseri-es-dels-ensenyaments-artistics/>

La **sentència 3579/2021**, en apel·lació a instància de l'Ajuntament de l'Hospitalet, considera que la habilitació professional per **col·legiació no equival a la titulació acadèmica exigida per a la funció pública**. <https://www.l-h.cat/gdocs/d5235413.pdf>

2021. **Los estudios de diseño gráfico historia y memoria de los procesos de enseñanza-aprendizaje**. (1980/1990-2000/2010). Igual Fornas, Ignacio <https://producciocientifica.uv.es/documentos/61f38a78e-2b20a4fa020c91f>

Ley 1/2024, de 7 de junio, por la que se regulan **las enseñanzas artísticas superiores y se establece la organización y equivalencias de las enseñanzas artísticas profesionales**. <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2024-11613#df-2>

2025. **"L'escola "Llotja": breu recorregut històric"**. <https://llojta250.cat/historia/>

2025. **El Col·legi Oficial de Disseny Gràfic empara el debat**: el reconeixement / retitulació dels estudis oficials de disseny anteriors al Pla Bolonya. <https://www.dissenygrafic.org/noticies/professionals-del-disseny-grafic-amb-data-de-caducitat/>

Normativa APD. Documents per a l'organització i la gestió dels centres: aspectes curriculars <https://projectes.xtec.cat/ere/normativa-apd/>

Altres estudis:

Estudis de Turisme

Real Decreto 259/1996, de 16 de febrero, sobre incorporación a la Universidad de los estudios superiores de turismo. <https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-1996-5096>

Certificado de Correspondencia del Título de Grado en Turismo para Profesionales con Títulos TEAT, DEAT o Diplomado en Turismo. <https://eutl.es/certificado-correspondencia-grado-en-turismo/>

Curso puente de grado en turismo https://www.udc.es/export/sites/udc/turismo/_galeria_down/tfg/Normas-a-tener-en-cuenta-para-la-admision-al-Curso-Puente-Grao-en-Turismo.pdf_2063069294.pdf

Técnico en Empresas y Actividades Turísticas https://www.udg.edu/ca/portals/12/OContent_Docs/TEAT_castella.pdf?ver=2017-07-03-132329-403

Estudis de Tècnics sanitaris

2010. "Técnicos superiores sanitarios reclaman a Educación que equipare su titulación al nuevo espacio europeo" <https://www.infosalus.com/actualidad/noticia-tecnicos-superiores-sanitarios-reclaman-educacion-equipare-titulacion-nuevo-espacio-europeo-20100201174037.html>

2024. "Los técnicos superiores sanitarios reclaman la homologación de sus títulos con el resto de Europa" <https://www.infosalus.com/actualidad/noticia-tecnicos-superiores-sanitarios-reclaman-homologacion-titulos-resto-europa-20240613132534.html>

Estudis de Biblioteconomía

2015. "Sobre los títulos universitarios pre y post Bolonia". Antonio Casado. <https://www.biblogtecarios.es/antoniocasado/los-titulos-universitarios-pre-post-bolonia/>

Estudis de Magisteri

2021. "Diplomatura de Magisterio: cursos de adaptación a Grado". Javier Fornell. <https://cursos.com/blog/adaptacion-grado/>

Estudis de Treball social

2022. "¿Cómo y por qué convalidar una diplomatura a grado?". Unir Revista. <https://www.unir.net/revista/ciencias-sociales/convalidar-diplomatura-grado/>

2026. Curso de Adaptación al Grado de Trabajo Social para Diplomados <https://www.unir.net/ciencias-sociales/curso-adaptacion-trabajo-social-diplomados/>

Estudis de Enginyeria

2014. "Casi 25.000 ingenieros españoles pre-Bolonia reclaman al Gobierno una regulación profesional" <https://actualidad.aeroespacial.com/12196-2/>

2015. "Los Ingenieros Industriales "PREBOLONIA" obtienen la correspondencia con el nivel Master" <https://www.coiib.eus/noticias/ingenieros-industriales-prebolonia-obtienen-correspondencia-con-nivel-master>

SOM GRAU

 Plataforma
NO discriminació
dissenyadors gràfics
pre-Bolonya